

SIDNEY OG BEATRICE WEBB

AF EVEN MARSTRAND

Der er noget vemodigt ved at modtage den sidste frugt af et forfatter-skab, som man, om end ikke i alle enkeltheder, så dog i hovedsagen har fulgt gennem mere end en menneskealder. En sådan slutsten i en skribentvirksomhed, i hvilken to mennesker, en mand og en kvinde, snart har ytret sig hver med sin røst, snart har samarbejdet på en sådan måde, at den enkeltes bidrag ikke lader sig udskille, er Beatrice Webbs »Our Partnership«, udkommet i foråret 1948. Den er først udgivet nu fem år efter hendes død, efter at også hendes efterlevende ægtefælle Sidney Webb er gået bort i slutningen af 1947. Denne bog, der er anden del af Beatrice Webbs erindringer (første del »My Apprenticeship« udkom 1926), omhandler tiden fra deres ægteskabs indgåelse i 1892 til 1911. Den består for en stor del af optrykte dagbogsoptegnelser, men med forbindende oversigter og betragtninger. Ægtefællernes senere liv og samarbejde nåede mrs. Webb ikke at skildre, men det foreliggende er nok til at give et levende billede af dette samarbejdes art. Her skal denne bog imidlertid ikke anmeldes, men det skal forsøges, til dels ud fra den, at give en udsigt over de to ægtefællers ejendommelige indsats i vor tids samfundsvidenskabelige forskning. Denne indsats går tilbage til tiden, før de indgik deres ægteskab. Begge havde da allerede optrådt på forfatterbanen.

Sidney Webb (f. 1859) var udgået fra et småborgerligt milieu i London; hans energiske moder sørgede for, at han og hans broder under ophold i Schweiz og Tyskland fik kendskab til fransk og tysk, men i øvrigt var der ikke råd til eller tanke om nogen højere uddannelse. Han kom tidlig ind i statsadministrationen og havde ansættelse i forskellige ministerier, til han 1891 tog afsked for helt at hellige sig samfundsvidenskabelig og kommunal virksomhed. Som skribent var han tidlig optrådt inden for det 1883 stiftede »Fabian Society« og i forskellige tidsskriftsartikler, hvoraf flere siden blev optaget i »Problems of Modern Industry« (1898). Men der forelå også en bog, om end af beskedent omfang, fra hans hånd, »Socialism in England«, hvori han gør rede for de socialistiske bevægelser og tendenser, som gennemstrømmede firsernes England.

Beatrice Potter (f. 1858) var udgået fra »the upper ten«. Hendes fader Richard Potter var en tid direktør for et af de store engelske jernbanelokalselskaber Great Western og var tillige interesseret i amerikanske jern-

baner. Han døde som en hovedrig mand, kort før Beatrice, den næst yngste blandt 9 døtre, indgik ægteskab med Sidney Webb. Beatrices arvepart var så stor, at hun og hendes mand kunde råde over en »unearned« indkomst på ca. 1000 £ om året. Heller ikke hun havde fået nogen akademisk uddannelse. Men ved sin forbindelse med Charles Booth, skibsrederen, der iværksatte den første store sociale undersøgelse af Londons befolkning, kom hun ind på at arbejde med sociale spørgsmål. Og hun kvalificerede sig dertil ved at leve dels blandt bomuldsarbejdere i Lancashire, dels i Londons Eastend, bl. a. som opkræver af husleje. Hendes første artikler, der også tildels er optagne i »Problems of Modern Industry«, var udtryk for hendes iagttagelser i Østlondon. Men hun havde tillige i 1891 udgivet en bog »The Co-operative Movement in Great Britain«, en velskrevet historisk oversigt over både konsument- og producentkooperationens udvikling lige fra Robert Owens Dage med tilføjede betragtninger over deres muligheder og begrænsning.

Men først efter deres giftermål kommer Webb'erne ind på de grundige studier i marken, som danner underlaget for de værker, til hvilke deres ry især er knyttet. Det er her ikke let at udrede, hvad der skyldes den ene og den anden. Men det kan dog gennem Beatrice Webbs selvbiografi spores, at Sidney Webb ved indsamlingen af stoffet har været hurtigst til at orientere sig i bøger og dokumenter, medens Beatrices formsans særlig er kommet den endelige fremstilling til gode. De principper og metoder, som de havde anvendt ved deres videnskabelige arbejde, fremlagde de for andre, især i »Methods of Social Study« (1932), hvori de både fremhæver de personlige betingelser hos den sociale undersøger og omtaler de forskellige hjælpemidler, man bør benytte sig af.

Om det Webb'ske forfatterskab i den periode, som »Our Partnership« omhandler, kan det i almindelighed siges, at dets særpræg i høj grad beror på, at det, skønt væsentlig af økonomisk art, er lidet i slægt med den sædvanlige videnskabelige nationaløkonomi, og at det, skønt forfatterne tidlig har været kendte som socialister, er så godt som fri for den agitation, som selv de mest skolede socialistiske forfattere ellers plejer at udfolde.

Afvigelsen fra den almindelige nationaløkonomiske fremstillings- og udtryksmåde beror vel tildels på, at som tidligere nævnt ingen af de to ægtefæller havde gennemgået en regelret akademisk uddannelse. Det betyder aldeles ikke, at de ringeagtede den almindelige nationaløkonomi eller forbigik, hvad de kunde hente hos nationaløkonomeerne. Selve deres forfatterskab vidner om videnskabelig nøjagtighed og metode. Og at navnlig Sidney Webb ikke havde forsømt at sætte sig ind i nationaløkonomiske værker, viser sig i flere af de afhandlinger, der findes i »Problems of Modern Industry«. Et kapitel i deres bog om fagforeningernes teori, »Indu-

«Industrial Democracy», (1898) behandler ret indgående nationaløkonomernes skiftende indstilling over for spørgsmålet om, hvad der bestemmer arbejdslønnen, og fagforeningernes indflydelse derpå.

Når da som nævnt Webb'ernes fremstillingsmåde og stil fjerner sig ikke så lidt fra, hvad man er vant til i nationaløkonomien, beror det sikkert mest på, at de med deres forfatterskab har et andet sigte. Kortest kan det måske udtrykkes med nogle ord fra slutningen af kapitlet om nationaløkonomerne i »Industrial Democracy«, som lyder sådan: For our own part, we are loth to pin our faith to any manipulation of economic abstractions, with or without the aid of mathematics. We are inclined to attach more weight to a consideration of the processes of industrial life as they actually exist. Det kan tilføjes, at i deres behandling af det engelske lokalstyre indtager de en lignende holdning over for de juridiske forfattere som i deres øvrige bøger over for de nationaløkonomiske. De ignorerer just ikke juristernes fremstilling af forholdene i tidligere tid; de anfører først deres beskrivelse ud fra lovbestemmelserne af de forskellige styrelsesorganer; men når det er gjort, hengiver de sig til ud fra vidtfavnende undersøgelser at skildre de virkelige styreformer, sådan som de forelå prægede af livets brogede mangfoldighed. De foretager sig noget lignende for lokalstyrets vedkommende som Rudolf Kjellen med hensyn til statsstyret, når han for at fremstille staten ud fra statsforfatningsretten, foretrak at behandle staten som livsform.

Men skiller Webb'erne sig således i deres forkærlighed for den konkrete, brogede verden ud fra den mere abstrakte nationaløkonomiske eller juridiske videnskab, så er der også, især i deres ældre værker, en tydelig forskel på dem og andre socialistiske forfattere. Man vilde næppe kunne læse nogen af deres bøger uden at være klar over deres sociale interesse. Men deres socialistiske indstilling fremgår ikke af sådanne værker som dem om det engelske lokalstyre. Ja, selv fagforeningsbøgerne vilde vel i og for sig godt kunne hidrøre fra ikke-socialister. Det er vel denne nøgternhed, som ved lejlighed fik den mere fyrige G. D. H. Cole til at kalde Sidney Webb »kold som en agurk«, et udtryk, der ikke mister sin brod, fordi det er en almindelig engelsk talemåde. Adskilligt tyder på, at Beatrice Webb knap var så nøgtern som sin mand. Men i deres fælles værker spiller følelsen og den mere malende fantasi (uden videnskabelig fantasi frembringes der naturligvis ikke så betydelige værker som deres) ingen rolle. Det har vel bidraget til, at man fra meget forskellig side har kunnet anerkende og tilegne sig deres resultater. Men det isolerede dem i al fald til at begynde med noget fra den øvrige socialistiske bevægelse i England. Og skønt Sidney Webb med tiden blev valgt ind i underhuset og kom til at sidde både i den første og den anden arbejderregering, blev hans partipolitiske indflydelse kun ubetydelig. I indledningen til »Our Partnership« siger Beatrice Webb i en karakteristik af sin mand, at han mangler personlig

tiltrækning, at han faktisk slet ikke er nogen offentlig personlighed, men en privat borger med sans for offentlige anliggender og sagkundskab.

Den ovenfor givne karakteristik af det Webb'ske forfatterskab passer frem for alt på de bøger, de udgav fra deres ægteskabs indgåelse, og til de var omtrent halvhundredede år. Det var først de to bøger om de engelske fagforeninger »History of Trade Unionism« (1894) og »Industrial Democracy« (1898). Den første sporer de engelske fagforeninger tilbage til deres første oprindelse og fortæller om deres vekslende skæbne op til begyndelsen af 90'erne; i en ny udgave 1920 er der tilføjet kapitler om udviklingen gennem de sidste 30 år og om fagforeningernes forhold til staten i den tid. I »Industrial Democracy« opnår de ved en omordning af deres materiale at give et tværsnit af fagforeningernes struktur og funktion i 90'erne og på det at bygge en fagforeningernes teori. Dernæst var der de første bøger om det engelske lokalstyre, hvortil de ligesom til fagforeningsbøgerne havde indsamlet et stort materiale rundt omkring i landet. De havde først tænkt sig at skildre den nyeste udvikling, men fandt, at de forinden måtte være klare over, hvordan forholdene havde været i tiden fra den engelske revolution 1688 til købstadsreformen 1835. Om denne tids lokale styreorganer skrev de i »The Parish and the County« (1906) og i »The Manor and the Borough« (1908).

Men allerede inden den sidst nævnte bog udkom, var der sket noget, som fik indflydelse på ægteparrets forfattervirksomhed og tildels gav den et andet præg end tidligere. Sidney Webb havde siden 1892 siddet i Londons grevskabsråd og navnlig øvet indflydelse på skoleforholdene, uden at dette forstyrrede den rolige boglige syssel. Men anderledes blev det, da Beatrice Webb var kommet ind i fattiglovkommissionen af 1905 og der gjorde synspunkter gældende, der væsentlig afveg fra flertallets. Sammen med sin mand affattede hun en mindretalsbetænkning, der foreslog en fuldstændig ophævelse af den gamle fattiglov, en foranstaltning, som først nu er blevet til virkelighed. For de i denne betænkning indeholdte principper indlod begge ægtefæller sig på en hidsig og pågående agitation i årene 1910—11. Og det blev udgangspunktet for en ny, om end i formen dæmpet, så dog i sagen stærk socialistisk forkyndelse i største delen af deres fremtidige produktion.

Hvordan denne udvikling foregik, fremgår af de sidste sider af »Our Partnership«, hvor fremstillingen går ud over det tidsrum, som bogen ellers behandler. Der gøres her rede for, at medens ægteparret endnu 1910 var tilbøjelig til at mene, at problemet om beskæftigelsen af de arbejdsløse kunde løses under en modificeret kapitalisme, blev de i den følgende tid mere og mere overbeviste om, at kun under en socialistisk samfundsordning var en løsning mulig. Beatrice Webb udtrykker det bl. a. således, at de havde taget fejl i at »ignorere Karl Marx' forudsigelse af det kapitalistiske systems sammenbrud som den eneste vej til at bringe landenes

velstand til et højdepunkt«. Til at begynde med var de som de fleste engelske socialister fremmede for Marx' tankegang, og med hele »Fabian Society« delte de troen på en langsom gennemsyning af samfundet med en kollektivistisk tankegang. Men efterhånden nærmede de sig, navnlig under indtryk af efterkrigstidens massearbejdsløshed, marxismen.

Hvorom alting er, så har Webb'ernes produktion, skønt den i formen vedbliver at fremtræde som lidenskabsløs, efter den første verdenskrig et langt tydeligere socialistisk sigte end før den. Medens de fleste mennesker ved 60 års alderen har tilbøjelighed til at blive mere konservative eller måske stagnere, udviklede Webb'erne sig i mere radikal socialistisk retning. Ganske vist kan man også fra deres senere tid nævne en række bøger, hvori de fortsætter deres objektive undersøgelse af engelske bevægelser og institutioner. Navnlig videreførte og afsluttede de deres fremstilling af det engelske lokalstyres historie med behandling af bl. a. vejvæsenet, fængselsvæsenet og fattigvæsenet (*English Poor Law History 1927—29*), idet de for fattigvæsenets vedkommende førte fremstillingen helt op til den nyeste tid. Og de skrev en fremstilling af forbrugsforeningernes forhold (*The Consumers' Cooperative Movement 1921*), der ved at lægge vægten på problemerne forholder sig til Beatrice Webbs mere historiske ungdomsarbejde omtrent som »*Industrial Democracy*« til »*History of Trade Unionism*«.

Men ved siden af denne række går en anden, hvor det socialistiske indslag bliver tydeligere og tydeligere. Denne række åbnes med »*A Constitution for the Socialist Commonwealth of Great Britain*« (1920), der afviger fra det tidligere forfatterskab ved sin hele fremadrettede holdning. Det gælder her ikke blot for forfatterne at forstå fortid og nutid, men at forme fremtiden. I så henseende tænker de sig ikke en fuldstændig ophævelse af de private driftsformer, som de mener må bevares i landbruget, i de industrier, der skal tilfredsstille individualiserede behov o. s. v. Men de ser hen til en udvikling af brugsforeningernes kooperative virksomhed og navnlig af statens og kommunernes erhvervsvirksomhed. Den nationalisering, som er foregået i de sidste år, foreslås i dette værk. Derimod har deres forslag om at dele parlamentet eller rettere underhuset i to forsamlinger, en politisk, der skulde tage sig af retsvæsen, forsvarsvæsen og udenrigsstyre, og en økonomisk til behandling af alle økonomiske og sociale anliggender, ikke vundet tilslutning. Som en pendant til denne bog med dens mere konstruktive forslag og som motivering for, at en mere gennemgribende omordning af samfundet var nødvendig, end forfatterne tidligere havde ment, udsendte de nogle år senere »*The Decay of Capitalist Civilization*« (1923), der efter Beatrice Webbs eget udsagn er et anklageskrift mod det kapitalistiske system.

Men mest overraskende for læserne af deres tidligere skrifter kom det, da Webb'erne efter for længst at have passeret støvets år i 1935 udsendte »Soviet Communism. A New Civilisation?« Det var overraskende alene af den grund, at hele deres forfatterskab i øvrigt havde drejet sig om deres eget land. Og nu gav de efter et par rejser til Rusland en indgående, mere end 1000 sider stor skildring af et land, der i alle henseender stod England meget fjernt. Bevæggrunden til, at de på deres gamle dage slog sig på Rusland, træder frem i »Our Partnership«, hvor Beatrice Webb taler om, at en af de begivenheder, der skulde forstyrre deres tro på en modificeret kapitalisme, var den store depression, der fra 1929 bredte sig ud over hele Vesten. Det var åbenbart dette nederlag for den vestlige civilisation, der, snart efter at Sidney Webb i 1931 var trådt tilbage fra sin tjeneste i den anden arbejderregering, bragte ham og hans hustru til Rusland i 1932 og igen i 1934 og førte til den første udgave af bogen om Rusland. Betegnende er det, at da de i 1937 udsendte den i anden udgave, havde de strøget spørgsmålstegnet efter en ny civilisation. De følte sig åbenbart nu overbeviste om, at Rusland i det væsentlige havde fundet den rigtige vej frem.

Hvad man end vil mene om dette ægteparrets alderdomsværk, som i udgaven 1937 blev forsynet med en udførlig efterskrift, og som igen udkom i 1942 med en indledning af Beatrice Webb, sikkert noget af det sidste, hun har skrevet, så må man beundre den energi og flid, hvormed de gav sig i lag med deres opgave. Skønt største delen af bogen er en sagligt refererende fremstilling af de faktiske forhold i Rusland, kan det dog ikke nægtes, at der ud af den ånder beundring for, hvad russerne har gennemført. Ikke mindst Beatrice Webbs indledning i 3. udgave har karakteren af et forsvar for sovjetsystemet og et angreb på det demokrati, som findes i Vesten. Således fremhæves ligeretten for de forskellige racer og folkeslag i Rusland på bekostning af forholdene ikke blot i U. S. A., men også i de britiske dominions undtagen Ny Zeeland. Og selv etpartisystemet forsvares med, »at når en revolutionær regering står over for den opgave at opdrage en masse bestående af uvidende og fortrykte folk af forskelligartede racer og religioner, . . . er der ingen anden udvej end etpartisystemet.« Det indrømmes dog, at sovjetkommunismen har haft sine børnesygdomme. Men den eneste alvorlige anke mod forholdene i Sovjetunionen rettes mod »ortodoksiens sygdom«. Skønt der nævnes eksempler fra Vesten, navnlig under krigsforhold, på undertrykkelse af afvigende meninger, indrømmes det, at der i U. S. S. R. ikke tåles nogen kritik af det kommunistiske partis livsfilosofi på samme måde, som i Vesten en kritik af kapitalismen kan få lov at fremkomme.

Det kan ikke nægtes, at Webb'ernes ret ubetingede beundring af Sovjetunionen kan være faldet en og anden af deres tidligere læsere for brystet.

Navnlig vil man måske undre sig over, at de efter tidligere at være gået i spidsen med grundige førstehånds undersøgelser, afslutter deres forfattervirksomhed med at skildre, hvad de dog efter sagens natur kun kan have et mere overfladisk kendskab til. Men man må beundre deres vågenhed overfor nye indtryk.

I »Our Partnership«, der som nævnt i hovedsagen kun rækker frem til 1911, åbnes der nye perspektiver for dem, der har interesse for personerne bag ved forfatterskabet. De bøger, som Webb'erne udsendte i den tid, var så grundigt forberedte og så omfattende, at man godt kunde tænke sig dem alene beskæftigede dermed. Men det viser sig langt fra at være tilfældet. Sidney Webbs omfattende virksomhed inden for London County Council lige fra 1892 til 1910 er allerede berørt. Og samtidig tog arbejdet med grundlæggelsen og videreførelsen af »London School of Economics and Social Science« meget af hans tid. Men navnlig vil man lægge mærke til den ret omfattende selskabelighed, som de levede i. I al fald i det tidsrum var det ikke så meget arbejdernes førere, de omgikkes. Af kendte socialister stod de kun Bernard Shaw nær. Men en nok så nær ven var den liberale R. B. Haldane, der fra 1905 blev krigsminister og siden lordkansler. Også med de konservatives fører Arthur Balfour havde de i den tid ikke så lidt omgang. I sine dagbogsoptegnelser karakteriserer Beatrice Webb mere eller mindre træffende en stor del af sine samtidige.

Hvad der længst vil bevare mindet om Sidney og Beatrice Webb, er vel nok de bøger, hvormed de i deres modne alder bidrog til at belyse fortidens og nutidens problemer i deres eget land. Den indsats, de der har gjort, vidner højt om engelsk sans for proportioner og realiteter.